

S:t Görans kyrkoruin i Visby är den enda synliga resten av det leprasjukhus som anlades under första hälften av 1200-talet.

Bibelns spetälska var en felöversättning!

St Görans kyrkoruin, belägen 400 meter utanför Norderport i Visby och granne med lasarettet, är den enda synliga rest vi har av de 26 spetälskehospital som under medeltiden fanns i det nuvarande Sverige. Vår kännedom om hur dessa hospital byggdes är fortfarande ofullständig trots arkeologiska undersökningar i bl a Lund och Enköping. I regel bestod institutionen av en inhägnad klosterliknande gård kring den obligatoriska kyrkan. Antalet intagna var vanligtvis tio, ibland flera.

Mer än ett sjukhus

Visbyruinens storlek har förbryllat forskare. Antingen var hospitalet ovanligt stort eller också användes kyrkan även för andra än sjuka. Medeltida dokument kan berätta om den förhållandevis goda matordningen, om gudstjänster och om bönestunder; de intagna hade enligt Sten Lindroth i »Svensk lärdomshistoria» tid övernog att prisa den gud som slagit dem så hårt.

Under medeltiden betydde hospital framför allt spetälskesjukhus; spetälsk kommer av »spital». Spetälskesjukhus fanns kvar i Sverige ända fram till 1942, då den siste patienten lämnade spetälskesjukhuset i Järvsö. Så länge satt isoleringstanken kvar, trots att man då visste att inkubationstiden var flerårig, och att någon direkt smitta såsom vid de vanligaste smittsjukdomarna ej förekom.

Infektionsvägarna för spetälska är fortfarande oklara, och endast en liten del av dem som utsätts för leprabakterien insjuknar. Ännu finns

omkring 10 miljoner spetälska i den icke industriella världen, trots framgångsrika behandlingar med sulfonpreparat.

Friska skelett

En sentida intressant aspekt på sjukdomen som kan förklara seklers inställningar till spetälska har samband med den danske läkaren och arkeologen Vilhelm Möller Christensens genomgång av israeliska skelett från 600-talet f Kr. Han fann inga tecken på spetälska; den sjukdom som beskrevs i Gamla testamentet var inte spetälska! Detta kan vid närmare eftertanke förklara att elefantiasis, den sjukdom som närmast påminner om vår spetälska, först beskrevs ca 200 f Kr av Straton i Alexandria. Det var en ny sjukdom, hemförd från Indien av soldater.

Medicinhistoriska ögonblicksbilder, i form av en kort text till en bra bild, välkomnas!

»Medicinhistorisk paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

Redaktör:
Kristina Räf

Biblisk felöversättning

Den sjukdom som tidigare detaljerat omnämns i tredje Mosebok stämmer med en ofarlig fjällande hudsjukdom som kallades tsaráath. Denna ansågs drabba syndare, vilka betraktades som »orena» och stöttes ut ur gemenskapen. Dagens dermatologer tycks inte ha något namn på dessa utslag.

Gamla testamentet översattes till grekiska ca 300 f Kr, och tsaráath översattes då med spetälska, en felöversättning som envist hållit sig kvar tillsammans med den moraliska synen på »orenheten».

Översättarna inte eniga

Den nya synen på bibelns spetälska togs upp vid de internationella leprakongresserna 1948 och 1953. Då beslöts att »a leper» inte längre skulle användas; det brukades på många håll som ett skällsord. Ordet »leprosy» byttes ut mot »Hansen's disease» efter Armauer Hansen, som 1874 upptäckte Mycobacterium leprae.

I anglikanska och judiska biblar har man en fotnot som meddelar att bibelns lepra inte har något samband med dagens sjukdom. Bibelöversättarna är dock inte överens; många vill ogärna byta det invanda bibelordet spetälska mot »en motbudande fjällande sjukdom». De vill hellre att vi läkare byter namn på sjukdomen.

Nu avvaktar vi med intresse den nya svenska bibelöversättningen som skall komma år 2000.

Tomas Gejrot
docent, Åhus